

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Факультет української і іноземної філології та мистецтвознавства
Кафедра української мови

Культура і стилістика української фахової мови

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

вільного вибору студента

напряму _____

спеціальності _____

шифр за _____

Дніпро
2017

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: канд. філол. наук, доцент Майборода Н. Г.

Затверджено вченою радою факультету української і іноземної філології та мистецтвознавства

Протокол № 1 від 30.08. 2017р.

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Культура і стилістика української фахової мови» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки _____ та відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Запроваджено систему академічних кредитів, що аналогічна ECTS, визначено змістові модулі курсу, сформульовано завдання для самостійної роботи студентів, представлено систему індивідуальних завдань, розроблено шкалу оцінювання навчальних досягнень студентів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є норми літературної мови в їх конкретно-історичному вияві, а також закономірності функціонування мовних засобів у різних видах фахового мовлення.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Культура усного фахового мовлення.

Змістовий модуль 2. Культура писемного мовлення.

Змістовий модуль 3. Стилiстика української фахової мови.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни:

1.1. Метою навчальної дисципліни «Культура і стилістика української фахової мови» є: ознайомити студентів з нормами сучасної української мови у фаховому спілкуванні; навчити студентів розрізняти мовлення правильне і комунікативно доцільне; визначати нормативне і ненормативне використання мовних засобів у текстах різних стилів мовлення; знаходити стилістичні помилки і виправляти їх; оволодіти стилістичними нормами фахової літературної мови, сформувати навички ефективного використання стилістичних ресурсів мови відповідно до сфери спілкування.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Культура і стилістика української фахової мови» є:

- опанувати теоретичний матеріал про особливості функціонування, стильову розгалуженість, культуру мови, мовну норму;
- з'ясувати та засвоїти основні поняття і категорії культури і стилістики фахової мови;
- оволодіти практичними вміннями й навичками з мовної нормативності, зокрема в її правописному, вимовному, пунктуаційному, синтаксичному аспектах;

- збагатити словниковий склад мови лексикою, пов'язаною з майбутнім фахом;
- виробити навички самоконтролю за дотриманням мовних норм у спілкуванні;

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати:

- норми сучасної української літературної мови й практично оволодіти ними;
- функціональні стилі української мови, критерії їх розрізнення та сферу застосування;
- норми мовленнєвого етикету;
- види, типи і форми фахового спілкування.

уміти:

- правильно використовувати різні мовні засоби відповідно до комунікативних намірів;
- дотримуватися орфоепічних, лексичних, морфологічних та синтаксичних норм сучасної української літературної мови;
- дотримуватися норм мовленнєвого етикету;
- володіти культурою діалогу, полілогу, публічного виступу;
- редагувати неправильно побудовані речення, виправляти орфоепічні і граматичні помилки;
- застосовувати фахову українську термінологію у професійній діяльності;
- визначати типові помилки у використанні орфоепічних, орфографічних, граматичних, фразеологічних, синтаксичних норм;
- виявляти типові помилки у мовностилістичному використанні різних частин мови;
- послуговуватися лексикографічними джерелами (словниками) та іншою допоміжною довідковою літературою, необхідною для самостійного вдосконалення культури ділового мовлення.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS
(денна ф.н.).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Культура усного фахового мовлення.

Тема 1. Основні норми усного мовлення.

Склад і наголос. Наголошення слів в українській мові. Поняття про орфоепічні та акцентуаційні норми української мови. Поняття про милозвучність мовлення. Форми й тональність етикетного фахового спілкування як елемент культури усного професійного мовлення.

Тема 2. Види і жанри усного фахового мовлення.

Публічне монологічне мовлення як вид усного професійного мовлення (доповідь, промова, виступ, повідомлення). Публічне діалогічне мовлення (ділова бесіда, спілкування керівника з підлеглим, прийом відвідувачів). Особливості усного спілкування. Етикет телефонної розмови.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Культура писемного мовлення.

Тема 1. Нормативні аспекти граматичних категорій іменника.

Особливості форм роду іменника (рід відмінюваних та невідмінюваних іменників). Рід і особливості вживання назв осіб за професією, посадою, званням тощо. Варіанти відмінкових форм іменників. Закінчення іменників чоловічого роду II відміни у родовому відмінку однини. Кличний відмінок. Стилiстичні особливості форм числа іменника. Особливості вживання складних слів.

Тема 2. Прикметник і числівник у професійному мовленні.

Нормативні аспекти прикметника (ступені порівняння, синонімія прикметників і непрямих відмінків іменників). Особливості вживання числівників у фаховому мовленні (відмінювання та узгодження з іменником, числівник як компонент складних іменників і прикметників, мовні формули на позначення часу).

Тема 3. Норми вживання дієслова та його форм у професійному мовленні.

Особливості вживання інфінітива в ролі присудка в односкладних і двоскладних реченнях. Специфіка творення і вживання дієслівних форм у мовленні фахівця (переклад з російської мови активних дієприкметників теперішнього часу; особливості вживання дієприслівникових зворотів).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Стилістика української фахової мови.

Тема 1. Синоніми, антоніми, омоніми та пароніми в українській фаховій мові.

Специфіка функціонування термінологічних синонімів та антонімів в українській фаховій мові. Пароніми та міжмовні омоніми в науково-професійній сфері мовлення.

Тема 2. Іншомовна лексика в професійній сфері.

Іншомовні слова в українській мові. Книжні й іншомовні слова в документах. Стилістичне вживання іншомовної лексики.

Тема 3. Нормативні аспекти прийменника та їх вияв у професійному мовленні.

Особливості прийменникового керування. Синонімія прийменникових конструкцій. Прийменникові конструкції російської мови та їх українські відповідники.

Тема 4. Синтаксичні норми мови професійного спілкування.

Складні випадки дієслівного керування. особливості узгодження підмета з присудком. Однорідні члени речення та відокремлені члени речення у професійно-діловому мовленні.

3. ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Становлення і розвиток наукового стилю сучасної української мови.
2. Становлення і розвиток офіційно-ділового стилю сучасної української мови.
3. Історія публічної мови.
4. Телефонна розмова як різновид професійної діалогічної мови.
5. Стилістичне використання займенників у діловому спілкуванні.
6. Стилістичне використання прислівників у діловому спілкуванні.
7. Дієслівність української мови.
8. Безособові форми на *-но*, *-то* у діловому спілкуванні.
9. Варіантність мовної норми.
10. Мовні й позамовні основи мовленнєвої культури.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Основи культури мовлення / Н.Бабич. – Львів: Світ, 1990. – 232 с.
2. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови / Н.Бабич. – Львів: Світ, 2003. – 432 с.
3. Волкотруб Г. Практична стилістика української мови: Навч. посібник / Г. Волкотруб. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. – 256 с.
4. Волкотруб Г. Й. Стилiстика дiлової мови: Навч. посiбник / Г. Волкотруб. – К.: МАУП, 2002. – 208 с.
5. Дудик П. С. Стилiстика української мови: Навч. посiбник / П. С.Дудик . – К.: ВЧУ „Академія”, 2005. – 368 с.
6. Коваль А. П. Культура української мови / А. П. Коваль. – К.: Наук. думка, 1966. – 192 с.
7. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови / А. П. Коваль. – К.: Вища шк., 1987. – 349 с.
8. Культура української мови: Довідник / С.Я. Єрмоленко, Н.Я. Дзюбишина-Мельник, К. В. Ленець та ін.; За ред. В. М. Русанівського. – К.: Либідь, 1990. – 304 с.
9. Українська ділова і фахова мова: практичний посібник на щодень / М. Д. Гінзбург, І. О. Требульова, С. Д. Левіна, І. М. Корніловська ; За ред. М. Д. Гінзбурга. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : “Фірма «ІНКОС»”, Центр навчальної літератури, 2007. – 672 с.

Додаткова

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / За ред. О. Сербенської: Посібник. – Львів: Світ, 1994. – 152 с.
2. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1990. – 231 с.
3. Бондар Д. Р., Пентилюк М. І. Лексичні недоліки і шляхи їх подолання // Укр. мова і літ. в школі. – 1980. – № 11. – С. 42–48.
4. Бурячок А. А. Про прийменник «по» / А. А. Бурячок // Урок української. – 2005. – №5. – С. 27.
5. Винницький В.М. Наголос у сучасній українській мові. – К., 1984. – 160 с.
6. Волощак М. Збірник мовностилістичних порад лінгвістів, літературознавців, публіцистів. – К., 2009. – 200 с.
7. Волощак М. Й. Складні випадки правопису та відмінювання прізвищ і географічних назв. – К.: «Марія Волощак», 2011. – 174 с.
8. Головач А.С. Зразки оформлення документів: Для підприємств та громадян. – Донецьк: Сталкер, 1997. – 352 с.
9. Голосовська Г. Г. Неповнозначні частини мови у функціональному аспекті // Українська мова. – 2012. - № 1. – С. 96-100.
- 10.Городенська К. Синтаксична специфіка української наукової мови // Українська термінологія і сучасність. – Вип. 4. – К.: КНЕУ, 2001. – С. 11-14.
- 11.Караванський С. Пошук українського слова, або Боротьба за національне «Я». – К.: ВЦ «Академія», 2001. – 234 с.
- 12.Караванський С. До зір крізь терня, або Хочу бути редактором / С. Караванський. – Львів, 2008. – 120 с.

13. Коць Т. А. До проблеми лексичної норми сучасної української літературної мови / Т. А. Коць // Мовознавство. – 2009. – № 1. – С. 69-75.
14. Культура фахового мовлення: Навч. посібник / За ред. Н. Д. Бабич. – Чернівці: Книги – XXI, 2006. – 496 с.
15. Мовна політика та мовна ситуація в Україні. Аналіз і рекомендації. – К., 2008.
16. Молдованов М.І., Сидорова Г.М. Сучасний діловий документ: Зразки найважливіших документів українською мовою. – К.: Техніка, 1992. – 400 с.
17. Непийвода Н. Про національні особливості українського синтаксису (на матеріалі науково-технічних текстів) // Культура слова. – Вип. 51. – К., 1998. – С. 79-87.
18. Паламар Л.М., Кацавець Г.М. Мова ділових паперів. – К.: Либідь, 1995; 1997.
19. Пономарів О. Д. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1999. – 240 с.
20. Потелло Н.Я. Українська мова і ділове мовлення: Підручник. – К.: МАУП, 1996. – 212 с.
21. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.
22. “Український правопис”: 4-те вид., випр. і допов. – К.: Наукова думка, 1993.
23. Шевелева Л.А. Український правопис у таблицях. – Харків: Світ дитинства, 1996; 1997.

Словники

1. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. – К.: Наук. думка, 2004. – 448 с.
2. Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? : Слов.-довід.: Близько 10 000 номінацій / В. В. Жайворонок; НАН України. Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. – К.: Наук. думка, 2004. – 202 с.
3. Кочерган М. П. Словник російсько-українських міжмовних омонімів. – К.: ВЦ «Академія», 1997. – 400 с.
4. Орфографічний словник української мови: Близько 120000 слів. (Укл.: Головащук С.І. та ін.). – К.: Довіра, 1994. – 864с.
5. Орфоепічний словник. (Укл. Погрібний М.І.). – К.: Рад. школа, 1984. – 629с.
6. Тараненко О.О., Брицин В.М. Російсько-український словник для ділових людей. – К.: Український письменник, 1992. – 214с.
7. Словник-довідник сучасної української мови: Разом. Окремо. Через дефіс: Близько 60 000 слів / Укладачі Т. К. Співак, О. О. Якименко. – Х.: ФОП Співак В. Л., 2009. – 528 с.
8. Словник соціологічних і політологічних термінів / За заг. ред. В. І. Астахової, В. І. Даниленка, А. І. Панова. – К.: Вища шк., 1993. – 141 с.
9. Короткий російсько-український словник сучасних математичних і економіко-математичних термінів (Укладачі: Боярова Л.Г., Корж О.П.). – Харків: Основа, 1993. – 88 с.
10. Російсько-український словник з нарисної та прикладної геометрії, загального машинобудування, комп'ютерної графіки (Укл.: Ванін В.В., Герасимчук В.А.). – К.: Либідь, 1994. – 216с.
11. Російсько-український словник наукової термінології: Суспільні науки (Укл.: Андерш Й.Ф., Воробйова С.А., Кравченко М.В. та ін.). – К.: Наук. думка, 1994. – 600с.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

6. Засоби діагностики успішності навчання.

Успішність навчання досягається:

- опрацюванням загальної бази інтерактивних текстів для самостійної роботи, що дає студентам можливість оцінити ефективність підготовки до заліку;
- виконанням інтерактивних текстів до практичних занять, які охоплюють головні теми програми;
- оцінюванням кожної теми на практичному занятті;
- виконанням контрольної роботи.